

Nota over de stedelijke agenda van de EU

Maart 2020

Auteurs : Dorian CLAEYS & Zoé LEJEUNE / Vertaling : Tristan Claus

Inhoudstafel

1. Context: Steden in Europa en oorsprong van de aanpak	1
1.1 Kerncijfers	1
1.2 Oorsprong van de aanpak	1
2. De doelstellingen van de stedelijke agenda voor de EU.....	2
3. De drie pijlers waarop de agenda is gebaseerd.....	3
4. De belangrijkste principes.....	4
5. De 14 prioritaire thema's.....	5
6. Een logica van partnerschap	6
6.1 Belgische actoren die betrokken zijn bij partnerschappen.....	7
6.2 Een proces gespreid in de tijd	7
7. Toezicht op de acties	8
8. Financiering voor steden.....	8
9. Nieuws en vooruitzichten	9
Conclusie	10
Bijlagen. Hulpbronnen voor Steden	11
1. Platforms	11
2. Wetgevende teksten	11
3. Rapporten en gegevens.....	11

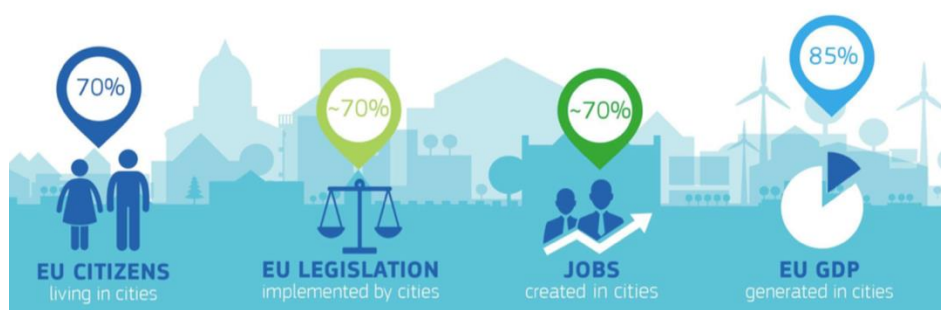
1. Context: Steden in Europa en oorsprong van de aanpak

1.1 Kerncijfers

Verschillende gegevens benadrukken het belang van steden en hun duurzamere en veerkrachtigere ontwikkeling in de komende jaren in Europa. Inderdaad, op dit moment is het zo dat ongeveer **70%**:

- van de **Europese burgers** in steden woont;
- van de **Europese wetgeving** door steden wordt uitgevoerd;
- van de **Europese banen** in steden wordt gecreëerd.

En **85%** van het BBP wordt door steden gegeneerd.

Bron : European Commission, Urban Agenda for the EU Infographics, 2016.

1.2 Oorsprong van de aanpak

De stedelijke agenda van de EU werd in mei 2016 gelanceerd met **het Pact van Amsterdam**. Dat is een nieuwe, meerlagige werkmethode die de samenwerking tussen lidstaten, steden, de Europese Commissie en andere belanghebbenden (URBACT, CvdR, enz.) aanmoedigt om de groei, de levenskwaliteit en de innovatie in Europese steden te stimuleren en om de sociale uitdagingen in kaart te brengen en aan te pakken.

De filosofie van de stedelijke agenda van de EU is gebaseerd op verschillende documenten, voornamelijk op het in mei 2007 ondertekende [Handvest van Leipzig](#) over duurzame Europese steden, waarin het beginsel van een geïntegreerde aanpak van de stedelijke ontwikkeling reeds naar voren is gebracht. Het Handvest van Leipzig wordt momenteel herschreven en zou eind 2020 onder het Duitse voorzitterschap operationeel moeten zijn.

Meer concreet is de stedelijke agenda gebaseerd op het rapport "[Steden van morgen](#)", dat in 2011 door het departement voor regionaal en stedelijk beleid (DG Regio) van de Europese Commissie is gepubliceerd. In het verslag wordt het belang onderstreept van een

geïntegreerde aanpak en van meerlagig bestuur om tot een duurzame stedelijke ontwikkeling te komen.

Ondanks het feit dat de EU niet rechtstreeks bevoegd is voor stedelijke kwesties, bevordert de Commissie betere wetgeving, betere toegang tot financieringsbronnen en meer kennis over steden.

Voor een synthetische en fotografische presentatie van de stedelijke agenda is een video, gepresenteerd op het Cities Forum 2017, beschikbaar op het volgende adres: <https://www.youtube.com/watch?v=moZLNpjBG7g>.

2. De doelstellingen van de stedelijke agenda voor de EU

De doelstellingen van de stedelijke agenda zijn vastgesteld door de **ministers** die in het kader van het **Pact van Amsterdam** (2016) belast zijn met stedelijke aangelegenheden. De stedelijke agenda van de EU beoogt:

- 1) het potentieel en de bijdrage van stedelijke gebieden aan de verwezenlijking van **de doelstellingen van de Unie en de daarmee samenhangende nationale prioriteiten te benutten**, met inachtneming van de beginselen en bevoegdheden van subsidiariteit en evenredigheid;
- 2) een effectievere, **geïntegreerde en gecoördineerde aanpak** van het beleid en de wetgeving van de EU die van invloed kunnen zijn op stedelijke gebieden, en een bijdrage aan de **territoriale samenhang** door de sociaaleconomische verschillen in stedelijke gebieden te verkleinen;
- 3) **de stedelijke autoriteiten te betrekken** bij het uitstippelen van het beleid, de stedelijke autoriteiten te mobiliseren voor de uitvoering van het Europese beleid en **de stedelijke dimensie in dit beleid te versterken**;
- 4) geen nieuwe bronnen van EU-financiering te creëren, geen administratieve lasten met zich mee te brengen, geen invloed te hebben op de huidige verdeling van de wettelijke bevoegdheden en de bestaande werk- en besluitvormingsstructuren, noch bevoegdheden over te dragen naar het Europese niveau (overeenkomstig de artikelen 4 en 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie).

Bron : *Urban agenda for the EU – Multi-level governance in action (Commission européenne, 2019)*¹.

3. De drie pijlers waarop de agenda is gebaseerd

De stedelijke agenda van de EU is gericht op **drie pijlers** van de Europese beleidsontwikkeling en -uitvoering:

1) **Betere regelgeving**

De stedelijke agenda van de EU is gericht op een effectievere en coherenter uitvoering van het beleid en de wetgeving van de EU. In die zin zal het bijdragen aan de agenda voor betere regelgeving. De stedelijke agenda van de EU zal niet leiden tot nieuwe regelgeving, maar zal worden gezien als een bijdrage aan het ontwerp van toekomstige EU-regelgeving en de

¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2019/urban-agenda-for-the-eu-multi-level-governance-in-action

herziening daarvan, zodat deze beter aansluit bij de behoeften, praktijken en verantwoordelijkheden van de steden. In de agenda wordt erkend dat de administratieve lasten voor stedelijke autoriteiten tot een minimum moeten worden beperkt.

2) Beter financiering

De stedelijke agenda van de EU zal helpen bij het identificeren, ondersteunen, integreren en verbeteren van financieringsbronnen voor stedelijke gebieden op het relevante institutionele niveau. Onder meer via de [Europese structuur- en investeringsfondsen](#) (ESI-fondsen) zal het de effectieve uitvoering van interventies in stedelijke gebieden waarborgen. De stedelijke agenda van de EU zal geen nieuwe EU-financiering creëren om de toewijzingen aan de stedelijke autoriteiten te verhogen. Het zal echter voortbouwen op de geleerde lessen om de financieringsmogelijkheden voor stedelijke autoriteiten in alle EU-beleidsgebieden en -instrumenten, met inbegrip van het cohesiebeleid, te verbeteren.

3) Beter kennis

De stedelijke agenda van de EU zal bijdragen aan de verbetering van kennis over stedelijke kwesties en de uitwisseling van goede praktijken. Betrouwbare gegevens zijn belangrijk om de diversiteit aan structuren en taken van de stedelijke autoriteiten weer te geven, om een empirisch onderbouwd stedelijk beleid te ontwikkelen en om op maat gemaakte oplossingen te bieden voor grote uitdagingen. De kennis over de evolutie van stedelijke gebieden is ongelijksoortig en succesvolle ervaringen zouden beter kunnen worden benut.

4. De belangrijkste principes

In overeenstemming met de logica van partnerschap en samenwerking die wordt bevorderd door de dynamiek van de stedelijke agenda voor de EU, zijn enkele belangrijke beginselen van toepassing op de activiteiten die in dit kader worden uitgevoerd:

1. **Multi-level governance:** vertegenwoordigers van lidstaten, regio's, steden en Europese instellingen nemen deel aan de debatten en aan de vaststelling van de uit te voeren acties.
2. Een manier van werken in **partnerschap**, die een echte innovatie vormt en de garantie biedt dat er op verschillende bestuursniveaus en in verschillende nationale, regionale of lokale contexten met de betrokken kwesties wordt omgegaan.

3. De **geïntegreerde** aanpak van de stedelijke ontwikkeling is het leidmotief van de Europese Unie, via haar referentieteksten zoals het Handvest van Leipzig of de "stedelijke" programma's van het EFRO zoals UIA of URBACT, die een geïntegreerde aanpak bevorderen om een duurzame en gedeelde stedelijke ontwikkeling te garanderen.
4. De aanpak van de agenda houdt rekening met de **doelstellingen voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties** (Sustainable Development Goals - SDG) in een logica van internationale samenhang, ook in synergie met de nieuwe stedelijke agenda die in 2016 in Quito is vastgesteld (Habitat III).
5. Er wordt ook rekening gehouden met **functionele stedelijke regio's**. In het pact van Amsterdam staat: "Het is daarom noodzakelijk dat de stedelijke autoriteiten samenwerken met hun functionele gebieden en de aangrenzende regio's, waarbij moet worden gezorgd voor samenhang en synergie tussen het territoriale en het stedelijke beleid" (2016).
6. Er moet ook rekening worden gehouden met de **banden tussen stad en platteland** om te werken aan een bestuursconcept dat de administratieve grenzen, en met name de intercommunales, overstijgt.
7. In de dynamiek wordt rekening gehouden met **steden van alle groottes**.

5. De 14 prioritaire thema's

In oktober 2015 werden 12 prioritaire thema's officieel gepresenteerd. Deze thema's volgden op enquêtes en workshops die werden georganiseerd met steden, NGO's, lidstaten (met name het komende Nederlandse voorzitterschap) en de Europese Commissie. In 2018 werd besloten om 2 nieuwe thema's te introduceren (veiligheid in de openbare ruimte & cultureel erfgoed). De 14 prioritaire thema's worden hieronder opgesomd. De werkzaamheden in verband met de 14 prioritaire thema's zijn gericht op betere regelgeving, financiering en kennisuitwisseling.

6. Een logica van partnerschap

Voor elk prioritair thema is een partnerschap vastgesteld. Voor elk thematisch partnerschap werken de lidstaten, de Europese Commissie en andere Europese instellingen, stedelijke gebieden, steden, niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en verenigingen samen om de stedelijke dimensie van het EU-beleid te versterken, met inachtneming van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid. Elk partnerschap wordt voor een periode van drie jaar gecoördineerd door een stad of een lidstaat.

Elk thema moet worden uitgevoerd door middel van een actieplan dat concrete acties op Europees, nationaal en lokaal niveau omvat. Dit actieplan moet een flexibele agenda zijn, die zo nodig kan worden bijgewerkt.

Elk actieplan is gebaseerd op de behoeften van de steden en hun inwoners. Iedereen wordt uitgenodigd om bij te dragen op basis van een openbare raadpleging. Tot nu toe hebben 12 van de 14 partnerschappen hun actieplan gelanceerd, waarmee 114 afzonderlijke acties worden uitgevoerd. Elke actie heeft een specifieke output. Het kan een toolkit zijn om de actoren van het stedelijk beleid te helpen bij het beter beheren van sociale en betaalbare huisvesting in Europa (een actie van het partnerschap voor huisvesting), een juridisch handboek voor innovatieve overheidsopdrachten (een actie van het partnerschap voor overheidsopdrachten), of het toegankelijker maken van microfinanciering voor migranten en

vluchtelingen (een actie van het partnerschap voor de inclusie van migranten en vluchtelingen) (Europese Commissie, 2019).

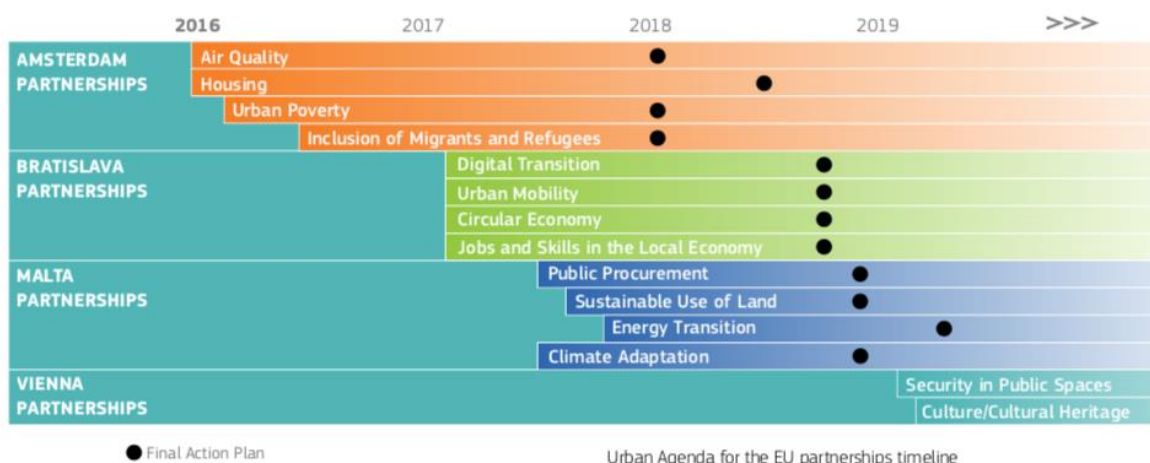
6.1 Belgische actoren die betrokken zijn bij partnerschappen

Het partnerschap inzake **stadsarmoede** werd geleid door België (PPS Sociale Integratie) en Frankrijk. Het omvatte 5 lidstaten (Frankrijk, België, Duitsland, Spanje, Griekenland), 7 steden (Birmingham, Daugavpils, Keratsini, Kortrijk, Lille, Lodz en Timisoara), 2 regio's (Île-de-France en Brussel-Hoofdstad), 2 directoraten-generaal van de Europese Commissie (DG Regio en DG Werkgelegenheid) en 3 organisaties (EUKN, URBACT, EAPN).

De partnerschappen inzake **circulaire economie, erfgoed en cultuur** werden door het Vlaamse Gewest opgevolgd. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nam deel aan het partnerschap voor **stedelijke veiligheid**, net als de stad Mechelen. De samenwerking op het gebied van **duurzaam bodemgebruik** werd opgevolgd door de stad Antwerpen. De stad Roeselare was dan weer coördinator van het partnerschap voor **energietransitie**. Tot slot namen de stad Gent deel aan het partnerschap voor **werkgelegenheid en vaardigheden in de lokale economie** en het Waals Gewest aan het partnerschap voor **stedelijke mobiliteit**.

6.2 Een proces gespreid in de tijd

Er zijn vier **hoofdgroepen van partnerschappen**: de partnerschappen van Amsterdam, Bratislava, Malta en Wenen. De Weense partnerschappen zijn begin 2019 van start gegaan en hebben betrekking op de twee nieuwe prioritaire thema's (veiligheid in de openbare ruimte & cultureel erfgoed). Terloops moet worden opgemerkt dat de thematische en sectorale structuur van de partnerschappen het risico inhoudt dat het geïntegreerde aspect dat in het kader van de stedelijke agenda wordt bepleit, wordt verwaarloosd.

Bron: *Urban agenda for the EU – Multi-level governance in action (Commission européenne, 2019)*².

7. Toezicht op de acties

De meeste actieplannen zijn inmiddels afgerond. Met 12 acties per plan en 12 goedgekeurde plannen zijn er nu 144 acties die moeten worden uitgevoerd en geëvalueerd. Een tabel met alle acties wordt regelmatig bijgewerkt op de website van de Europese Commissie (laatste beschikbare versie: september 2019). Het bevat een reeks gegevens over de voortgang van elke actie: code, betrokken partnerschap, naam van de actie, samenvatting, type doelstelling (betere regelgeving, betere kennis of betere financiering), datum van aanvang van de uitvoering, geplande communicatieacties betreffende de actie, stand van de uitvoering, bereikte resultaten, betrokken belanghebbenden en partners voor pilootprojecten.

Dit document is hier te downloaden.

8. Financiering voor steden

De stedelijke agenda voor de EU voorziet niet in het creëren van nieuwe financieringsbronnen voor steden in Europa. Wel zijn de verschillende financieringsbronnen, zoals UIA of URBACT, afgestemd op de doelstellingen, acties en oriëntaties waartoe in de actieplannen van elk thematisch partnerschap is besloten. Deze programma's zullen ook grondig worden herzien in het kader van het nieuwe cohesiebeleid van de Europese Unie (2021-2027), dat momenteel wordt ontwikkeld.

Voor meer informatie stellen de Europese Unie en de Commissie een reeks financieringsprogramma's voor die betrekking hebben op financieringsmogelijkheden en advies over de toegang tot en het gebruik van financiering: [meer informatie is hier te vinden](#).

Meer informatie:

- [EU-financiering: hoe werkt het?](#) Om informatie te vinden over de verschillende soorten financiering die beschikbaar zijn, de aanvraagprocedure, de subsidiabiliteitsregels en andere toepasselijke regels.

² https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2019/urban-agenda-for-the-eu-multi-level-governance-in-action

- [Financiering en aanbestedingen](#): om huidige en toekomstige oproepen tot het indienen van financieringsvoorstellen te vinden, algemene informatie over financieringsprocedures en -programma's te verkrijgen en online een aanvraag in te dienen. Lees meer over de aanbestedingsprocedures en de mogelijkheden tot samenwerking met de Europese Commissie.

9. Nieuws en vooruitzichten

In de afgelopen maanden zijn er in het kader van het Europese beleid verschillende acties ten gunste van de steden gebeurd³:

- Goedkeuring van de [verklaring van Boekarest](#) door de Europese ministers belast met stadsontwikkeling op 14 juni 2019. Dit heeft tot doel (1) de ontwikkeling van de Europese steden te ondersteunen, (2) de stedelijke dimensie van het Europese beleid te versterken en (3) de steden bij het Europese beleid te betrekken. De verklaring is opgesteld door informele werkgroepen van deskundigen en directeurs van de overheden op het gebied van ruimtelijke ordening in de 28 lidstaten.
- Lancering van de vernieuwing van het [Handvest van Leipzig](#) inzake duurzame Europese steden onder het Duitse voorzitterschap.
- Betere aandacht voor de steden in het [volgende cohesiebeleid 2021-2027](#).
- Ontwikkeling van een nieuwe [Territoriale Agenda van de EU](#) waarin rekening wordt gehouden met steden en stedelijke functionele gebieden.

De definitieve lijst met acties die voor de 14 thema's zijn vastgesteld, kan [hier](#) worden gedownload.

Alle thematische actieplannen kunnen [hier](#) worden gedownload.

Om op de hoogte te blijven van het nieuws over de stedelijke agenda en de partnerschappen, kunt u ten slotte terecht op de speciale pagina van de agenda op het FUTURIUM-platform (voor de Europese burgers om te discussiëren en te debatteren over het Europese beleid): <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>.

³ <https://perspective.brussels/fr/actualites/les-villes-au-coeur-des-futures-strategies-europeennes-0>

Conclusie

Ondanks de erkenning van de beginselen van het Handvest van Leipzig in het Europese stedelijke beleid, blijft de succesvolle uitvoering van een geïntegreerd stedelijk beleid in Europa een uitdaging, met name op de volgende gebieden (EUKN, 2017):

- Ontwikkeling van achterstandswijken;
- vaststelling van sectoroverschrijdende werkmethoden;
- effectieve participatie van het maatschappelijk middenveld en de belanghebbenden;
- effectief gebruik van publiek-private partnerschappen;
- duurzame en stabiele financiële basis voor stedelijke ontwikkeling.

De stedelijke agenda van de EU vertegenwoordigt een interessante benadering inzake methodologie (participatief, geïntegreerd, gemeenschappelijk) en maakt het mogelijk om prioriteiten voor actie en doelstellingen vast te stellen met betrekking tot een reeks belangrijke kwesties voor de ontwikkeling van steden in Europa. De vaststelling van het nieuwe cohesiebeleid 2021-2027 en de actualisering van het Handvest van Leipzig in 2020 (onder het Duitse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie) zullen de volgende twee beslissende stappen zijn voor de toekomst van de steden en de vaststelling van de financiering die specifiek voor stedelijke gebieden bestemd is.

Bijlagen. Hulpbronnen voor Steden

1. Platforms

- [One Stop Shop for Cities](#): informatieplatform over Europese beleidsmaatregelen en programma's met een stedelijke dimensie
- [Community of Practice \(CoP\)](#): kenniscentrum, een initiatief van de Europese Commissie dat openstaat voor externe actoren (steden en stedelijke netwerken, internationale en intergouvernementele organisaties en onderzoeksinstituten). Het is gebaseerd op het werk en de deskundigheid van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (GCO) en DG REGIO op het gebied van steden.
- [EU Science Hub](#)
- [The future of cities](#)
- [Urban Development](#): Achtergrondinformatie over de stedelijke dimensie van het regionaal beleid van de EU
- [Urban Agenda for the EU - Multi-level governance in action](#): links naar middelen/documenten met betrekking tot de stedelijke agenda
- [The Urban Development Network \(UDN\)](#)
- [URBIS](#) : *urban investment advisory platform*

2. Wetgevende teksten

- Amsterdams pact;
- Charter van Leipzig;
- Verklaring van Boekarest;
- Nieuwe stedelijke agenda van de Verenigde Naties (2016).

3. Rapporten en gegevens

- [Future of Cities](#) (2019)
- [State of the European Cities](#) (2016)
- [Online Brochure on “the state of play of the Urban Agenda for the EU – Multi-level governance in action”](#)
- [Urban Data Platform](#)
- [Explanatory Memo : European Urban Initiative - Post 2020](#)
- [EUROSTAT Urban Europe](#)

- [OECD principles on urban policy](#)